

DOI: 10.31866/2616-7654.6.2020.218618

**II МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
«СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
БІБЛІОТЕК:
ВІД ІДЕЇ ДО ВТІЛЕННЯ»,
6–9 ЖОВТНЯ 2020 р.**

Світлана Барабаш,

учений секретар

Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського», кандидат наук із

соціальних комунікацій (Київ, Україна)

e-mail: barabash315@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0428-6347>

Розвиток ринкових відносин, конкуренція за інвестиції в науку, освіту і культуру, загострення соціальних та екологічних проблем вимагає швидкого реагування на зовнішні та внутрішні зміни. Одним із дієвих інструментів такого реагування є методи стратегічного управління, які абсолютно спроможні застосовувати бібліотеки різних типів. Результати впровадження бізнес-процесів стратегічного управління в бібліотечну діяльність мають цілком практичну і вимірну користь, вони призводять до поліпшення якості та ефективності бібліотечних продуктів і послуг. Їх поширення, обмін досвідом та подальший розвиток потребує діалогу фахівців, що успішно реалізовується в межах тематичних науково-практичних заходів. Одним із таких став міжнародний науково-практичний семінар «Стратегії розвитку бібліотек: від ідеї до втілення», ініційований у 2017 р. Науково-технічною бібліотекою ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та ВГО Українська бібліотечна асоціація. Подія зібрала понад 100 учасників із Німеччини, Польщі, Казахстану, Білорусі та України і мала великий резонанс у ЗМІ.

Логічним продовженням семінару стала I Міжнародна науково-практична конференція у грудні 2018 р. за тією ж темою. Вона так само викликала великий інтерес і стала точкою відліку вже для 120 учасників з України та зарубіжжя. Під час підведення підсумків на загальному обговоренні учасники дійшли висновку про необхідність подальших досліджень, комунікації та наступних конференцій періодичністю 1,5–2 роки для пошуку нових рішень стратегії. Так було визначено наступну конференцію запланувати на квітень 2020 р.

У зв'язку із запровадженням карантину в Україні терміни проведення II Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегії розвитку бібліотек: від ідеї до втілення» були вимушено перенесені з квітня на жовтень 2020 р. Захід відбувся 6–9 жовтня 2020 р. в онлайн-форматі, що ніяк не вплинуло на актуальність контенту та активність учасників. Навпаки, кількість зареєстрованих збільшилась і дозволила розширити коло зацікавлених.

Організаторами конференції, як і раніше, виступили Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» та ВГО Українська бібліотечна асоціація. Метою заходу стало широке обговорення теоретико-методологічних аспектів стратегічного управління та вивчення його практичного застосування в українських і зарубіжних бібліотеках. Цільову аудиторію склали

керівники та провідні фахівці бібліотек, інформаційних, освітніх і соціокультурних установ, усі зацікавлені у розвитку бібліотек.

Серед піднятих тем конференції: стратегічне управління: сучасні підходи та інструменти; візія, цінності та місія сучасної бібліотеки; визначення меж діяльності бібліотеки, клієнти та ціннісна пропозиція бібліотеки; розроблення та реалізація стратегії розвитку бібліотеки; моніторинг та оцінювання реалізації стратегії бібліотеки; статистика та оцінювання ефективності діяльності бібліотеки; компетентності бібліотекарів зі стратегічного управління; підтримка досліджень як стратегічний пріоритет наукової бібліотеки; бібліотека в реалізації визначених ООН Цілей сталого розвитку.

Позитивні результати очевидні – 170 персоніфікованих учасників (керівники бібліотек, бібліотекарі, науковці, видавці, коучі бізнесу та інші), стійка кількість одночасно присутніх, питання, коментарі в чаті, відгуки в соціальних мережах, готовність участі спонсорів і партнерів, непересічні українські та закордонні спікери. Конференція – це шість повноцінних сесій пленарного засідання, два авторських майстер-класи, окремі тематичні заходи – дискусія і круглий стіл, а також загальна вечірка з проєкцією майбутнього бібліотек та відеоекскурсія бібліотекою-організатором, загалом 22,5 години в Zoom.

Для формування уявлення про тематичне охоплення і різноаспектність тих питань, які обговорювалися під час конференції, варто висвітлити кілька її ключових моментів.

Відкрила конференцію директорка Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», президентка ВГО Українська бібліотечна асоціація **Оксана Бруй**, підкресливши унікальність тематики та змістовність заходу. У своєму вітальному слові проректор із наукової роботи КПІ імені Ігоря Сікорського, професор **Віталій Пасічник** відзначив актуальність проблематики конференції та її роль у вирішенні практичних завдань університетської науки. **Катерина Притула**, т. в. о. керівника експертної групи книговидання та розвитку читання Директорату книговидання та креативних індустрій Міністерства культури України зазначила про невідворотність стратегічних змін у бібліотечній галузі та очікувані під час конференції конструктивні рішення. Серед іноземних представництв на конференції були заявлені учасники із трьох найбільших польських університетів, тому логічним було включення керівниці секції з питань науково-освітньої співпраці Посольства Республіки Польща в Україні **Еви Матушки-Загати**, яка висловила особисте бачення стратегічного розвитку спільних культурних ініціатив.

Першу сесію пленарного засідання відкрив **Антон Мартинов**, засновник проєкту «Лабораторія», доповіддю «Люди – драйвер вашої справи». Ось кілька його гострих авторських тез для учасників: для ведення бізнесу вам необхідний оптимізм; залучаючи людей у команду, пропонуйте їм достойну винагороду або досвід; поширюйте в соціальних мережах відвертість, формальний контент мало цікавий для аудиторії; аналізуйте свої помилки та невдачі; продукт + спільнота – це секрет успіху.

Спікер **Яцек Вілецький**, старший фахівець із проєктної діяльності Бібліотеки Познанської Політехніки (Jacek Willecki, Senior project specialist, Poznan University of Technology Library), представив досвід польських колег у доповіді

«Library projects financed from non-university funds as a form of implementation of the strategy development of technical academic libraries in Poland». Мова йшла про проекти університетських бібліотек, які фінансуються не університетами, а спеціальними фондами та державними програмами, і про те, як це використовують бібліотеки польських технічних університетів для свого стратегічного розвитку.

Єлизавета Камілова, провідний фахівець бібліотеки Університету імені Назарбаєва (Yelizaveta Kamilova, Expert Manager, Nazarbayev University Library & IT Services, Nur-Sultan, Kazakhstan), презентувала віртуальні послуги бібліотеки Університету імені Назарбаєва та діяльність предметних бібліотекарів у Казахстані («Virtual and Online Strategies of Libraries: Nazarbayev University Library Practice»).

Наступні виступи топових керівників вітчизняних видавництв продемонстрували багатofункціональний потенціал цього сегмента ринку. **Віталій Зарицький**, директор видавництва «Ліра-К», у своїй доповіді «Сучасні тенденції видання літератури в умовах, що швидко змінюються», наголосив, що основою нової моделі співпраці бібліотеки та видавництва може бути запит від бібліотеки та швидкий термін видання. А **Ігор Степурін**, засновник видавництва «Саміт-книга», голова Благодійного фонду «Бібліотечна країна», у виступі «Створення книжкових хабів у бібліотеках» підкреслив: «Бібліотеки можуть бути партнером видавництв не тільки для промоції книг, але й економічним партнером для розповсюдження». Спікерка **Валентина Мерзиевська** розповіла про видання освітнього напрямку «Портал», кураторкою якого вона є. Цікавий контент, нестандартна подача, інтерактив – те, до чого прагнуть учасники цього проекту, може бути так само застосовано бібліотеками в період карантину.

Завершенням першого дня роботи конференції стала стендова сесія. Формат конференційних стендових доповідей в онлайні було апробовано чи не вперше і організовано у вигляді коротких повідомлень учасників до 10 хвилин, за бажанням у вигляді презентації, в контексті стратегічного управління. Наведемо кілька прикладів із програми. Доповідь «Проектний менеджмент у бібліотеці: впровадження нововведень за пріоритетними напрямками» **Юлії Корян**, проектною менеджерки Науково-технічної бібліотеки КПІ імені Ігоря Сікорського, – мотивуюча презентація проєктів бібліотеки КПІ, особливостей їх реалізації та комунікації, якої вони потребують. **Тетяна Опришко**, канд. наук із соц. комунікацій, директорка бібліотеки Київського університету імені Бориса Грінченка, представила доповідь «Імплементція європейського досвіду бібліотечно-інформаційного обслуговування та кібербезпеки користувачів наукових бібліотек». **Віктор Можгін** (Wiktor Możgin), аспірант Ягеллонського університету у Кракові, підготував виступ «Бібліотека як центр культурного життя України». **Людмила Савенкова**, канд. пед. наук, директорка бібліотеки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, презентувала доповідь «Стратегія застосування відкритих освітніх ресурсів у закладі вищої освіти гуманітарного профілю», а **Оксана Півторак**, завідувачка бібліотеки Опорного навчального закладу Войнилівський ліцей, Калушський район, Івано-Франківська обл., – виступ «Книгозбірня Євшанової світлици: як стати третім простором в ОТГ».

Вже традиційною в межах конференції стала відкрита щорічна зустріч випускників програми kmbs «Стратегії розвитку бібліотек», яка відкрила другий день конференції. Щороку вона збирає не тільки випускників, а також їх однодумців

та спостерігачів успішних проєктів, серед яких є і конструктивні опоненти, що спонукає до дискусії, обговорення гострих проблем сучасних підходів управління бібліотеками. Цього разу тема панельної дискусії – «Бібліотеки у досягненні Цілей сталого розвитку ООН: екологічний вектор» – викликала особливий інтерес. Модераторкою дискусії виступила **Марина Маслоva**, керівниця програми Стратегії розвитку бібліотек, співзасновниця освітньої платформи Sustainability Room, керуюча партнерка консалтингової компанії UFV Consulting, викладачка курсів Strategy та Strategic sustainability management, менторка, коуч для власників та їх команд, голова та членкиня наглядових рад компаній у галузі освіти. Кінцевою метою дискусії було усвідомити можливості та спроможність українських бібліотек у вирішенні екологічних завдань реалізації Цілей сталого розвитку ООН. Чи усвідомлюють всі члени суспільства невідворотність проблеми, свою відповідальність за захист планети? Чи спроможні бібліотеки впливати на формування екологічної культури? Чи готові бібліотеки генерувати ідеї для екологічних проєктів? Чи виходить бібліотека за межі інформування та доступу до інформації? Які інноваційні послуги може запропонувати бібліотека для відповідального споживання природних ресурсів? Чи бачить бізнес бібліотеку як партнера в розвитку циркулярної економіки? Учасники спробували визначити активності бібліотек, запропонували шляхи розв'язання екологічних проблем бібліотечними засобами.

Актуально про те, як бібліотеки допомагають реалізовувати екологічні Цілі сталого розвитку ООН, висловилися ключові спікери: **Люсьєна Шум**, виконавча директорка Благодійного фонду «Бібліотечна країна», ознайомила із досвідом закордонних та українських зелених бібліотек; **Тетяна Маринич**, директора бібліотеки Сумського державного університету, розповіла про зелені проєкти бібліотеки Сумського державного університету; **Євгеній Александров**, керівник відділу корпоративних продажів видавництва «Ранок», актуалізував екологічний підхід до виробництва видавництва «Ранок» та можливості співпраці бібліотек в екологічних ініціативах. Учасники обговорили включення екологічних заходів у бюджет бібліотеки, значення комунікації для поширення еко-досвіду та еко-проєктів.

Пленарне засідання другого дня роботи конференції відкрила **Ірина Журавльова**, директорка Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, доповіддю «Як надихнутися для впровадження стратегічних змін у бібліотеці?». Учасники почули про те, як стратегічний підхід Людовіка XIV може бути екстрапольований на сучасний бібліотечний контекст та як разом із Джобсом, Гровом і Гейцем надихнутися на розмову про стратегії бібліотек, а також дізналися про стратегію бібліотеки ХНУ імені В. Н. Каразіна в контексті загальної стратегії університету, візію, місію, цінності та стратегічні цілі, зокрема, про важливі цифрові проєкти бібліотеки. Команда бібліотеки реалізує конкретні напрями та проєкти, спрямовані на створення установою цифрового середовища для сприяння освітньому і науковому процесам: комплектування фондів, підтримку інституційного репозитарію, створення цифрової бібліотеки, бібліотечне кураторство, навчання з інформаційної грамотності, креативний простір бібліотеки, навички міжнародної комунікації, міжнародні центри в бібліотеці, співпрацю, бібліотеку у глобальному середовищі та ін.

Доктор наук із соц. комунікацій, директор Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, член

Президії ВГО УБА **Олег Сербін** запропонував об'єктивне бачення проблеми у виступі «Стратегічний волонтаризм як рушійна сила бібліотечної взаємодії», де визначив роль та значення стратегії для розвитку установи, оптимізм, ефективне використання, сталість наявних ресурсів для досягнення мети, конкретні дії топ-менеджменту як основи стратегії, що прив'язана до реалій життя.

Ярослава Сошинська, канд. іст. наук, доцент КПІ імені Ігоря Сікорського, виконавча директорка ВГО Українська бібліотечна асоціація, представила доповідь «Українська бібліотечна асоціація у стратегічних міжнародних і національних проєктах». Зокрема, у виступі було окреслено візію, місію та масштабні проєкти УБА, що починаються як ідея з подальшою реалізацією і пошуком джерел фінансування. Одна з цінностей УБА – партнерство для розвитку, без якого неможливий ефективний проєкт. Спікерка навела приклади участі УБА в проєктах міжнародного партнерства: IFLA, Європейської комісії, Дому Європи, Програми розвитку ООН, Посольства США в Україні, Американських рад із міжнародної освіти, Гете-Інституту; успішні проєкти УБА у співпраці з Українським культурним фондом, Міністерством цифрової трансформації.

На завершення пленарного засідання **Катерина Дем'янчук**, директорка видавництва BookChef, розповіла про електронні канали комунікації між видавництвами та бібліотеками. Продуктивними каналами комунікації вона визначила соціальні мережі, сайти видавництв, ЗМІ, але важливим залишається використання всіх каналів та подолання проблеми комунікації, що є наразі між бібліотеками та видавництвами.

В межах конференції відбулося два авторських майстер-класи, на яких учасникам було запропоновано нові практичні управлінські інструменти. Майстер-клас «Стандарт сервісності для бібліотек та бібліотекарів» від **Любові Тарасюк**, головного бібліотекаря відділу перспективного розвитку Науково-технічної бібліотеки КПІ імені Ігоря Сікорського, розкрив певні прийоми роботи клієнто-орієнтованої організації, зокрема бібліотеки. Учасники визначали правильні відповіді на непрості запитання: які можливі дефекти сервісу, як досягнути стандарту сервісу, які бувають перевищення очікувань клієнтів та чому стандарт сервісності необхідний кожній установі.

Майстер-клас «Ефективна віртуальна взаємодія в управлінській практиці» від **Тамари Сухенко**, канд. іст. наук, соціальної психологині, фасилітаторки, співзасновниці Благодійного фонду «Бібліотечна країна», дав новий досвід. Карантин та інші зміни, які відбуваються у світі, змушують нас шукати нові формати взаємодії – з колегами, партнерами, читачами та іншими зацікавленими сторонами. Зокрема, значна частина нашого спілкування перемістилася у віртуальний світ. Чи задоволені ми результатами віртуальних обговорень, чи вважаємо їх ефективними? Авторка майстер-класу поділилася найкращими фінськими практиками інтерактивних презентацій, нарад та групових обговорень, які поєднують можливості програмного забезпечення для онлайн-співпраці з методами фасилітації. Очікуваний результат від участі – віртуальні наради нової якості, більшої продуктивності, поява нових ідей для залучення партнерів та читачів.

Круглий стіл «Якісна інформаційна підтримка освіти та досліджень: організувати та досягти успіху» викликав особливий інтерес, насамперед університетської аудиторії, завдяки, звичайно, надійному колу офіційних партнерів конференції,

відомих далеко за межами наукових спільнот Unicheck Україна (ТОВ «Антиплагіат») та Компанії Clarivate Analytics.

Марина Назаровець, керівниця служби інформаційного моніторингу Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, у доповіді «Організація бібліометричної служби в структурі університетської бібліотеки» розповіла про відмінності та особливості підходів різних університетських бібліотек та потреби різних академічних спільнот.

Андрій Сідляренко, комерційний директор Unicheck Україна, у виступі «Партнерство між Unicheck та університетськими бібліотеками задля розвитку культури академічної доброчесності» повідомив про сервіс пошуку ознак плагіату Unicheck, та співпрацю з бібліотеками для побудови якісної інформаційної платформи з метою формування культури академічної доброчесності.

Ірина Тихонкова, канд. біолог. наук, експертка із навчання та аналітичних ресурсів Clarivate Analytics, у виступі «Ресурси Web of Science Group для інформаційної підтримки освіти та досліджень в університеті» визначила можливості використання ресурсів відомого постачальника інформації і технологій для світового науково-дослідницького співтовариства.

Євгенія Кулик, канд. наук із соц. комунікацій, завідувачка відділу Науково-технічної бібліотеки КПІ імені Ігоря Сікорського, у доповіді «Модель якісної інформаційної підтримки освіти та досліджень у бібліотеці університету» запропонувала предметні рішення ефективного супроводу освітньо-наукового процесу з урахуванням потреб і запитів клієнтів бібліотеки.

Конференції втрачають без присутності емоційної компоненти, тому організатори запропонували варіант дружньої онлайн-вечірки на тему «Бібліотека майбутнього: фантастика в реальності», в програмі якої спробувати знайти карколомні ідеї для майбутнього наших бібліотек разом, неформально поспілкуватися, надихнутися позитивом.

Завершальною стала спеціальна сесія «Бібліотечні тренди і пандемічні виклики». Ключова спікерка **Оксана Бруй**, канд. наук із соц. комунікацій, директорка Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського, Президентка ВГО УБА, запропонувала огляд заявленої проблеми. В продовження теми трендів і викликів визначилась низка повідомлень «За лаштунками Бібліотеки КПІ» про цього-річний досвід дистанційної роботи підрозділів університетської бібліотеки. Спікери-керівники напрямків – головна бібліотекарка **Олена Косьміна**, завідувачки секторів **Людмила Рабаданова**, **Марія Лапишина**; завідувачка відділу **Марина Копійковська** та менеджерка з розвитку персоналу **Олександра Вардугіна** – поділилися здобутками. Які бібліотечні тренди стали відповіддю на пандемію; як змінювалася інформаційна підтримка дослідників, консультації користувачів, заходи Бібліотеки, PR та HR служби Бібліотеки – все, що допомогло не втратити користувача, а навпаки збільшити показники і закріпити успіх. Фіналом конференції стала актуальна відеоекскурсія Бібліотекою КПІ, якою можна насолодитися за посиланням https://www.youtube.com/watch?v=8qo4_Z7hr54&t=11s.

Захід із самого початку планувався непересічним і вимагав потужної спонсорської підтримки. Тому пропозиція для українських видавництв стала визначальною. Кілька слів про спонсорів форуму, а саме видавництва «Ліра-К», «Саміт-книга», «BookChef» та видавничий дім «Кондор». «Ліра-К» (<http://lira-k.com.ua/>) видає

та розповсюджує навчальну, наукову, нормативну і довідкову літературу з усіх галузей знань, виготовляє бібліотечну техніку та співпрацює з бібліотеками. Пропонує книги з бібліотечної справи та Універсальну десяткову класифікацію (повну версію та скорочену, але повнофункціональну). Видавничий дім «Кондор» (<http://condor-books.com.ua/>) – одне з найбільших вітчизняних підприємств видавничої галузі, основним напрямком діяльності якого є книговидавнича справа й оптова та роздрібна торгівля книгами і паперовими виробами. Різноманітна тематика літератури, над якою працює видавничий дім, охоплює багато напрямів – економіка, фінанси та банківська справа, юриспруденція, культура і мистецтво, туризм, медична, технічна та художня література. «Саміт-книга» (<http://sbook.com.ua/ru/>) – одне із провідних українських видавництв, яке вже 25 років веде успішну діяльність, видаючи понад 100 книг на рік. Промовистими характеристиками видавництва є 6 рекордів України та співпраця з кращими книжковими магазинами та всіма бібліотеками країни. У видавничому портфелі – сучасна художня та публіцистична література, книги для освіти та дітей. Видавництво організовує поетично-музичні вечори та творчі зустрічі, спрямовані на популяризацію книг і читання в Україні, є засновником та співзасновником численних літературних премій, проєктів і конкурсів. BookChef (<https://www.bookchef.ua>) – видавництво світових бестселерів, основною спеціалізацією якого є популярна художня та пізнавальна література. Серед видань не лише всесвітньо відомі твори, а й роботи талановитих українських авторів-сучасників. BookChef відстежує новинки світового книжкового ринку, щоб запропонувати найкращу літературу клієнтам.

Конференція «Стратегії розвитку бібліотек: від ідеї до втілення» успішно відбулася, незважаючи на серйозні виклики карантинного часу, об'єднавши спільною метою фахівців із п'яти країн – України, Польщі, Казахстану, Литви, Білорусі; чотирнадцяти областей країни (Київської, Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької); різних бібліотек (національних, публічних, дитячих, шкільних, наукових, університетських) і різних організацій та органів влади (посольств, міністерств, благодійних фондів, видавництв).

Наступна III Міжнародна науково-практична конференція «Стратегії розвитку бібліотек: від ідеї до втілення» запланована на квітень 2022 р. Оргкомітет вже починає розробляти дорожню карту і запрошує до участі і співпраці усіх бажаючих. Пам'ятаємо, що серед основних принципів стратегічного управління визначальними є цілеспрямованість, безперервність; теоретико-методологічна обґрунтованість форм і методів; системний, комплексний підхід; результативність, ефективність та ін. Як все це працює – обговоримо, поділимося ідеями на майбутній конференції.

Контакти оргкомітету:

*Світлана Барабаш, учений секретар НТБ КПІ
імені Ігоря Сікорського*

Тел.: +38 (067)736 03 81

E-mail: conference@library.kpi.ua

Сайт Конференції: <http://strategylibrary.kpi.ua>

Сторінка конференції у Facebook: <https://www.facebook.com/events/1521842934623571/>